Træpumper

Af Carl P. Wolthers

En af de sidste træpumper her på egnen blev lavet af Carl P. Wolthers i 1954. Han overtog virksomheden efter sin far, Jens P. Wolthers, der døde i 1940 som 87-årig.

Træet hentede vi bl.a. i Stilde Plantage, og der blev hovedsagelig anvendt nåletræ, helst »svensk fyr«.

I sidste århundrede brugte man på landet ofte træpumpen, som mange foretrak fremfor jernpumpen. Skulle man have en rigtig god pumpe, skulle det være en træpumpe, mente folk, ved det nemlig, at træ smager ikke af rust, men giver klarere vand. Desuden skar vi tit mundstykket kunstfærdigt ud, og vi lavede det forskellig fra pumpe til pumpe.

En god træpumpe kunne holde i ca. 15 år, så der er ikke mange tilbage, men i Gørding Sognearkiv findes en grønmalet træpumpe, jeg har fremstillet, og som har tilhørt Hans Andersen Juhlsgård, Ilsted.

På dette billede fra 1973 viser Carl P. Wolthers, hvordan man betjener en træpumpe. Der er tale om den sidste brugbare pumpe, som stod ved familien Wolthers hjem. Forrest til højre ses borejernene, der blev brugt til at udbore træstammerne.

Det var jo før min tid, at min far begyndte på det; vi havde en lang vogn, som kørte på skinner, hvorpå træstammen blev spændt fast og lagt i stilling med et vaterpas. Det skulle være nøjagtigt både på den ene og anden led, for at boret ikke skulle smutte ud af siden på træstammen. Det kunne jo ske, hvis man tog lidt let på det.

Man trak så vognen frem og tilbage efterhånden, som borejernet arbejdede sig ind i træstammen, det var gerne vor bestilling som børn at trække vognen, når vi kom hjem fra skole.

Når træstammen var udhulet, blev den afbarket. Stammen, som var oven for brønddækslet, blev høvlet og gjort pæn. Der var kunder, som ville have det særligt pænt, så blev stammen hugget ottekantet. I den første tid, min far lavede træpumper, borede han dem ud med håndkraft, det må have været strengt. Jeg kan ikke selv huske det, men det er blevet os fortalt af vore forældre.

Træstammen var som regel i to dele, ja også tre efter brøndens dybde. De blev så tappet sammen i brønden, når træpumpen blev stillet op. Opstillingen skete ved hjælp af et treben, hvori der hang en talje.

Det kunne jo ske, når vi havde et år, hvor der ikke faldt megen regn, at vandstanden i brønden var for lav, det rådede vi bod på ved at sænke et brøndrør ned i bunden af brønden, hvorefter jeg gik ned og gravede røret 1 meter ned. Det hjalp betydeligt, sommetider gav det så meget vand, at det gik op over knæene, så var det om at komme op. Det var altid betryggende, at der stod én ovenfor, som man kendte, der trak sandet op. Det var som regel min bror, Johannes.

Dengang for ca. 50 år siden var hygiejnen ikke, som den er i dag, man kunne godt komme ud for, at der i brønden var døde mus og rotter, ja endog katte. Så kunne manden, som vi stillede pumpen op for, bedre forstå, hvor katten var blevet af.

Vi pumpede brønden tør for vand, gik ned og rensede den og strøede to kg groft salt i bunden, så var det i orden. Det havde ikke gået i dag.

Den sidste træpumpe, stillede vi op i 1954.

Carl P. Wolthers, f. 1911. Udlært bager 1931. Træpumpefabrikant fra 1931. Brændselshandler fra 1955. Nu pensionist. Adr.: Godthåbsvej 15, Gørding.